

ආයතන නිරෝධය

පූජ්‍ය මාන්කඩවල සුදස්සන ස්වාමීන් වහන්සේ

ආයතන නිරෝධය

2020.03.24 වැනි දින

Skype තාක්ෂණය ඔස්සේ පවත්වන ලද

ධම් දේශනාව හා තදනන්තරව පැවැත් වූ ධම් සාකච්ඡාව යි.

පූජ්‍ය මාන්කඩවල සුදස්සන ස්වාමීන් වහන්සේ

පළමුවන මුද්‍රණය - 2020 මැයි
(පිටපත් 5000)

ධම් දනය පිණිසයි.

පිටපත් කිරීම සහ සංස්කරණය:
එච්.ඒ.අමරතුංග

පිටපත් ලබා ගැනීමට:
හෝමාගම - 011 2752352
මහනුවර - කේ. දයානන්ද මහතා - 077 7665198
මාතලේ බෝගහකොටුව විහාරය - 071 4466838
මාතර - දේශබණ්ඩු කේ. ජී. මුණිදස මහතා -
071 4438747 - 077 3295174

ප්‍රකාශක:
දේශබණ්ඩු කේ. ජී. මුණිදස මහතා, මාතර
33/6, අකුරැස්ස පාර, මාතර.

මුද්‍රණය:
කොලිටි ප්‍රින්ටර්ස්
17/2 පැඟිරිවත්ත පාර, නුගේගොඩ
දු.ක: 011 4 870 333

නමො තස්ස භගවතො අරහතො සම්මා සම්බුද්ධස්ස

2020 - 03 - 24 වැනි දින

Skype තාක්ෂණය ඔස්සේ

ආයතන හඳුනාගැනීම, ආයතන දුරුකිරීම සහ

නිවන් දෙර හැරගැනීම

අරමුණු කරන ලද

පෙර නො ඇසූ විරූ මෙම ධර්ම දේශනාව

ඉමහත් ශ්‍රද්ධාවෙන් සහ ඔබ සැම කෙරෙහි උපන් කරුණාවෙන්
යුතුව

හැකි තාක් දුරට උන්වහන්සේගේ දේශනා විලාසයෙන් ම

ලිඛිත මාධ්‍යයෙන් සකස් කොට ඔබ අතට පිදීමකි .

සාකච්ඡාවක් ලිඛිතව සකස් කිරීමේදී, දේශනා විලාශය, වචන
උච්චාරණ විලාශය, ශ්‍රවණ තත්ත්වය, කාර්මික තත්ත්වය, ආදී විවිධ ගැටලු
හමුවන තැන් නීතිපතා විද්‍යාමානවේ.

කෙසේ වුව ද වර්තමානයෙහි බොහෝ දෙනා නිබඳ විමසන

ආයතන නිරෝධය පිළිබඳව වූ ක්‍රම වේදය

බුද්ධ දේශනාව අග්‍රැතවත් හුදී ජනයාට පැහැදිලි කර දීමේ

අරමුණෙන් අප ස්වාමිපාදයන් වහන්සේ අප කෙරෙහි අනුකම්පාවෙන්
කරන ලද මෙම දේශනය හොඳින් හදාරා පරිශීලනය කොට සමාධිමත්වීමේ
උත්සාහය ගන්නා මෙන් ඔබ සැමගෙන් ඉතා ඕනෑකමින් ඉල්ලා සිටිමු.

ආයතන නිරෝධය

2020 - 03 - 24 වැනි දින

Skype තාක්ෂණය ඔස්සේ

ආයතන හඳුනාගැනීම, ආයතන දුරකිරීම සහ

නිවන් දෙර හැරගැනීම

යන මාතෘකා ඔස්සේ පවත්වන ලද ධර්ම දේශනය හා

ධර්ම සාකච්ඡාව

නමෝ තස්ස භගවතො අරහතො සමමා සම්බුද්ධස්ස

නමෝ තස්ස භගවතො අරහතො සමමා සම්බුද්ධස්ස

නමෝ තස්ස භගවතො අරහතො සමමා සම්බුද්ධස්ස

මොනවා හරි ප්‍රශ්න තියෙනවා නම් කාටත් අහන්න පුළුවන්. අපි ඉස්සෙල්ලා කරුණු ටිකක් සාකච්ඡා කරමු. සාකච්ඡා කරලා අවසානයේ දී මොනවා හරි ගැටලු තියෙනවා නම් -ඔක්කෝම නෙවෙයි- එක එක්කෙනා කතා කරන්න. එතකොට පොදුවේ කාටත් ප්‍රයෝජනවත්වෙන කරුණු තියෙනවා නම් අපි සාකච්ඡා කරමු.

අපි හැමෝම දැන් ඇත්තට ම ධර්මය අහලා තියෙනවා. ඒ කියන්නේ මේ ජරා-මරණ-සෝක-පරිදේව-දුක්-දෙමිනස් කියන සියලු දුකත්, ඒ වාගේ ම මේ ජීවිතයේ වාගේ ම සමහර අයගේ තියෙන සංසාරගත සියලු ම මේ දුක් ඇතිවෙන්නට හේතුව ත් හැටියට බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළේ තණ්හාව යි. තථාගතයන් වහන්සේ, තණ්හාව දුකට හේතුව හැටියට සඳහන් කළේ තණ්හාව ඇති කල්හි අරමුණු උපාදාන වෙනවා. උපාදාන වුණහම කම්භවය සකස්වෙනවා. කම්භවය ඇතිවුණොත් ජාතිය කියන එක ඇතිවෙලා ජරා-මරණ දුක ඇතිවෙනවා ම යි කියන ධර්මතාවය වළක්වන්නට බැරි නිසා දුක ඇතිකරන වැඩ පිළිවෙළේ

මූලිකයා වෙන්නේ තණ්හාව නිසා, දුකට හේතුව තණ්හාව කියලා තථාගතයන් වහන්සේ මතක් කළා. පැහැදිලි කළා.

ඊට පස්සේ තණ්හා නිරෝධය දුක්ඛ නිරෝධය හැටියට පෙන්නුවේ, තණ්හාව නැතිවෙන කොට සියලු ආකාරයෙන් උපාදාන වශයෙන් ගැනීම නැතිවෙනවා. අනුපාදා බව, උපාදාන වශයෙන් ගැනීම නැතිවෙන කොට, කම්භවය හිටින්නේ නැහැ; භවය නැතිවෙනවා. භවය නැතිවෙන කොට ජාති-ජරා-මරණ-සෝක-පරිදේව-දුක්-දෙමිනස් සියල්ල නිරුධාවෙනවා.

එතකොට තණ්හාවගේ ඇතිවීමෙන් සියලු දුක් ඇතිවෙනවා, තණ්හාව නැතිවෙන කොට දුක නැතිවෙනවා කියලා දුක ඇතිවීමත්, නැතිවීමත් පෙන්නුවා.

- ඒ දුක ඇතිකරන හේතුව ඇතිකෙරෙන්නේ හා නැතිවෙන්නේ කොතැන ද?
- දුක ඇතිකරන හේතුව වූ තණ්හාව ඇතිවෙන්නේ හෝ පවතින්නේ කොතැන ද?
- ★ ලෝකයේ ප්‍රිය වූ මධුර වූ යමක් තියේ නම් එහි තමා දුක ඇතිකරන හේතුව වූ තණ්හාව ඇතිවෙන්නේ පවතින්නේ කියලා, ඇස-රූප-වක්ඛවිඤ්ඤාණය, කන-ශබ්දය-සෝතවිඤ්ඤාණය මේ වාගේ මේ විපාක ස්කන්ධ ටික තමයි තථාගතයන් වහන්සේ පෙන්නුවේ.

දුක ඇතිකරන හේතුව, තණ්හාව උපදින්න හා පවතින්න ප්‍රථමත්ව කම තියෙන්නේ මේ ස්කන්ධ ටික තියෙන තැනක තමයි.

එතකොට දුක ඇතිකරන හේතුව, නැතිනම් ඒ තණ්හාව නැතිවිය යුත්තේ කොහේ ද? එතකොට ත් පෙන්නුවා, අන්න අර විපාක ස්කන්ධ ටිකේ තමයි ඒ තණ්හාව ප්‍රභාණය විය යුත්තේ, නිරුද්ධ විය යුත්තේ. ඒ තණ්හාව නැතිවුණහම, ඒකේ ප්‍රතිඵලය තමයි දුක්ඛ නිරෝධ බව ඤාත් ඤාත් වෙනකම.

“දුක ඇතිවෙන්නේ තණ්හාව නිසා නම්, තණ්හාව නැතිකළොත් දුක නැතිවෙනවා නම් ඒ තණ්හාව නැතිකරලා දුක් නැතිකරන වැඩ පිළිවෙළ සඳහා දුක්ඛ නිරෝධ ගාමිණී ප්‍රතිපදාව හැටියට හම්බ වෙන්නේ අපට මේ විපාක ස්කන්ධ ටික පිරිසිඳ දකින්න” යි කියන උත්තරය අපට හම්බවෙනවා. අපි ස්කන්ධ වශයෙන්, ධාතු වශයෙන්, ආයතන වශයෙන්, පටිච්චසමුප්පාද වශයෙන් ධර්මය මෙණෙහි කටයුත්තේ ඊට පස්සේ යි.

අපි ස්කන්ධ වශයෙන් ගනිමු. අපි කියමුකො මේ රූපය : රූපය කියලා කියන්නේ සතරමහාධාතු සහ උපාදය රූප යි කියලා, රූපස්කන්ධය කියලා කියන්නේ මොකක් ද, ඒ රූපස්කන්ධය ඇතිවෙලා තියෙන්නේ කොහොම ද කියලා, ඒ වාගේ වෙදනා-සංඥ-සංඛාර-විඥන කියන්නේ මේක ස්කන්ධ වශයෙන් හෝ, ධාතු වශයෙන් හෝ, ආයතන වශයෙන් හෝ අපි නුවණින් සම්මර්ශණය කරන්නේ අන්න අර ලබපු උත්තරය නිසා යි.

මොකද, ස්කන්ධ වශයෙන්, ධාතු වශයෙන්, ආයතන වශයෙන් නුවණින් මෙණෙහි කරන කොට ඒ ස්කන්ධයන්ගේ යථාභූත ස්වභාවය, ධාතූන්ගේ යථාභූත ස්වභාවය, ආයතනයන්ගේ යථාභූත ස්වභාවය, - (යථා+භූත කියලා කියන්නේ යම් සේ+වූ ද, යම් සේ පවතී ද, යම් සේ පිහිටා පවතී ද) - ඒ කියන්නේ අපි කෙනා කෙනාට හම්බවෙන විදියට නෙවෙ යි. අපට හම්බවුණත් නැතත්, තථාගතයන් වහන්සේ ලෝකයේ පහළවුණත් නැතත්, ලෝකයේ සැබෑවට ම මේ ස්කන්ධයන්ගේ, ධාතූන්ගේ, ආයතනයන්ගේ පවතින ස්වභාවය යි. අන්න ඒ යථාභූත ස්වභාවය එන්න එන්න, පිරිසිදුවෙනවා.

ඒක යි ධම්මචක්කපච්ඡාදන සූත්‍රයේ දී මේ තිපරිවට්ටය, දෙළොස් ආකාරයකින් පෙන්වුවේ.

- දුක, දුක ඇතිවීම, දුක නැතිවීම, නැතිකරන මග කියන මේ ධර්මතා සත්‍යය හතර, (චතුරාර්‍ය්‍ය සත්‍යය) ඒ කියන්නේ සැබෑ

ස්වභාවය දැනගෙන (සත්‍ය ඥාන - එනම් සම්මා දිට්ඨිය, සොකාපන්න පලය)

- ඊට පස්සේ කෘත්‍ය වශයෙන්, දුක පිරිසිදු දතයුතු යි, සමුදය ප්‍රභාණය කටයුතු යි, නිරෝධය ඤාත් ඤාත් කටයුතු යි, මග වැඩිය යුතු යි කියන තැනකින් කරන කොට, (කෘත්‍ය ඥාන - එනම් අරිඅටමග වැඩීම, මාර්ග ඥාන)
- දුක පිරිසිදු දැක්කා, සමුදය ප්‍රභාණය වුනා, නිරෝධය ඤාත් ඤාත් වුනා, මග වැඩුණා (කෘත ඥාන- එනම් අරිඅටමග පූර්ණ කල ඥාන, අරිහත් පලය) කියලා

මේ ධර්මතා හතර, තුන් ආකාරයකින් වැඩුණහම දෙළහ යි. *එවං තිපරිවට්ඨං ආදසාකාරං යථාභූතං ඤාණදස්සනං සුචිස්සුධං අහොසි.* දෙළොස් ආකාරයකට වැඩිලා ඉවරවෙන කොට යථාභූත ඤාණ දර්ශනය පිරිසිදු වෙනවා.

එතකොට දැන් රහත් වෙනවා කියලා කියන්නේ ඇත්තට ම මේ යථාභූත ඤාණ දර්ශනය - ඇත්ත ඇති හැටියේ දකින නුවණ - අඛණ්ඩව ම පවතිනවා. ඒ නිසා තමයි, කෙලෙසුන්ගෙන්, ආශ්‍රවයන්ගෙන් මනස මිදිලා පවතින්නේ.

අපි ස්කන්ධ-ධාතු-ආයතනයෝ නුවණින් මෙතෙහි කටයුත්තේ මෙන්න මේ යථාභූත ඤාණ දර්ශනය ඇතිකර ගැනීම සඳහා යි.

- ස්කන්ධ හෝ ස්කන්ධයන්ගේ උදය-වැය
- ධාතූන්ගේ සුඤ්ඤතාර්ථය
- ආයතනයන්ගේ ආයතන කෘත්‍යය

අපි නුවණින් මෙතෙහි කරලා බලන්නේ මොකට ද කියන උත්තරය එතකොට අපට තියෙනවා.

ඒ විදියට බලන කොට ස්කන්ධයන්ගේ ස්කන්ධ ස්වභාවය, ධාතූන්ගේ සුඤ්ඤත ස්වභාවය, ආයතනයන්ගේ ආයතන කෘත්‍යය, පිරිසිදු දකින කොට ඒ යථාභූත ඥානය නිසා ආශ්‍රවයන්ගෙන්,

කෙලෙසුන්ගෙන් මනස මිඳෙනවා. ඒ කියන්නේ සමුදය ප්‍රභාණය වෙනවා. එතකොට නිරෝධය ඤාත් ඤාත් වෙනවා.

අපි ඒ උත්තරය බලාගෙන යි ආවෙත්. ජීවිතය දුක් සහගත නිසා දුක ඇතිකරන හේතුව සොයාගත්තා, ඒ හේතුව නැති කළොත් දුක නැතිවෙනවා කියලා හොයාගත්තා, ඒ හේතුව නැතිකිරීම සඳහා මෙන් මේ යථාභූත ඥානය අවශ්‍ය යි කියන තැනකින් තමයි පටන්ගත්තේ.

එතකොට හැම වෙලාවේ ම මේ අපි භාවනා කරනවා කියලා සමථ කමටහණකින් කරන්නේ, සිතේ විසිරුණුකම, හිතේ හිතේ කතා කරන ගතිය අඩුකරගන්නවා. එහෙම අඩුකරගන්නේ මේ ස්කන්ධ-ධාතු-ආයතනයන්ගේ ඇත්ත ඇතිහැටියේ දකින්න යි. අපට අර අනුක්‍රමයෙන් දුක පිරිසිඳ දකින්න දකින්න, සමුදය ප්‍රභාණය වෙලා, නිරෝධය ඤාත් ඤාත් වෙන්නේ අන්න ඒ ඇත්ත ඇතිහැටියේ දකින කොට යි.

එතකොට මම අද

- ආයතන කුසලතාවය ඇතිකරගන්නා ආකාරය,
- ආයතන වශයෙන් මෙනෙහි කරන ආකාරය,
- භාවනාවක් හැටියට ආයතන කෘත්‍යය හඳුනාගන්නා ආකාරය,
- ආයතනයන් හඳුනාගෙන ආශ්‍රවක්‍ෂය කර ගැනීම සඳහා ප්‍රතිපත්තිය පුරාගන්නා ආකාරය

ගැන පොඩි පැහැදිළි කිරීමක් කරන්නම්.

හැබැයි මම මේ කියලා දෙන්න හදන ටික අතිශයින් ම ගැඹුරු යි. ඒ කියන්නේ බොහෝ ම සියුම් විතර්කගත නුවණකින් අල්ලාගන්න ඕන අර්ථයක් කියලා ඉස්සෙල්ලා ම මතක් කරනවා.

ඒ කියන්නේ ඒ ටික මුලින් මතක් කළේ, මේ ටික වෙන අතරේ දී හිතේ හිතේ විතර්ක වශයෙන් දහම් කරුණුවත් මෙනෙහි

කළොත්, මේ පෙන්වන කාරණාව තේරුම්ගන්න අපහසු යි. ඒ නිසා ඉස්සෙල්ලා හොඳට ඇහුම්කන් දෙන්න. ඊට පස්සේ මොනවා හරි, ප්‍රශ්නයක් හරි, නිරාකරණය නො වුණු වචනාර්ථයක් හරි තිබුණොත් අපි දෙවනුවට ඒ ගැන සාකච්ඡා කරමු. ඉස්සෙල්ලා හොඳට අහන්නට කියලා මුලින් ම හැම දෙනාට ම මතක් කරනවා.

බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරන්නේ, “මහණෙනි, යම් නැනක ඇස නැත් ද, රූපය නැත් ද, කන නැත් ද, ශබ්දය නැත් ද, නාසය නැත් ද, ගන්ධය නැත් ද, දිව නැත් ද, රස නැත් ද, කය නැත් ද, පොට්ඨබ්බය නැත් ද, මන නැත් ද, ධර්මය නැත් ද, එබඳු ආයතනය දන යුතු යි කියලා යි. එබඳු ආයතනය දන යුතු යි” කියලා මෙහෙම මාතෘකාවක් වශයෙන් තථාගතයන් වහන්සේ තැබුවහම ඒ මාතෘකාව විස්තර විසින් ආනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේ “ඔය තථාගතයන් වහන්සේ සළායතන නිරෝධය සඳහා දේශනා කළේ, සළායතන නිරෝධය යි තථාගතයන් වහන්සේ ඒ වචන ටිකෙන් පැහැදිලි කළේ” කියලා දේශනා කරනවා.

එතකොට මේ සළායතන නිරෝධය ඤාත් ඤාත් කරගන්න නම්, ආයතන නිරෝධය ඤාත් ඤාත් කරගන්න නම්, ආයතනයන්ගේ **ආයතන කෘත්‍යය** හොඳට අපි වටහාගෙන තියෙන්නට ඕන. අවබෝධ කරගෙන තියෙන්නට ඕන.

ආයතන වශයෙන් ගත්තහම, කාමධාතුවේ, කාමභූමිය තුළ ආයතන දෙළහක් තියෙනවා. චක්ඛායතන කියන්නේ ඇහැ යි. ඇහැ ආයතන කෘත්‍යය කරනවා. රූපායතනය කියලා කියන්නේ ඇහැට පෙනෙන රූප යි. ඔය වණ්ණී සටහන රූපයේ රූපායතන කෘත්‍යය කරනවා. ඒ වාගේ ම කන කියන්නේ කන ආයතන කෘත්‍යය කියන එකක්. ශබ්දය. නාසය-ගන්ධය, දිව-රස, ඒ වාගේ ම කය, කයට ගැටෙන ස්පර්ශ, නැතිනම් පොට්ඨබ්බය, මන, නැතිනම් හිත, හිතෙන් අරමුණු කරන්න පුළුවන්, සිහි කරන්න පුළුවන්

ධර්මමණ, කියන මෙන් මේ දෙළොස් පල ම ආයතන කෘත්‍යය කරනවා. මේකට කියනවා දෙළොස් ආයතන කියලා.

මේ ආයතනයන්ගේ ආයතන අර්ථය ගත්තොත්, කුමක් නිසා ද ආයතන කියන්නේ කියලා අපි බැලුවොත්, ධර්මයේ පෙන්නනවා, **අයධානත්තො ආයතනත්තො ආකරත්තො ආයතනත්තො** කියලා. ඒ කියන්නේ

- ★ යම් මහජනතාව රජයට අයබදු ගෙවන කොට එක කන්නයක් විතරක් ගෙවලා ඉන්නේ නැහැ. නැවත නැවත, නැවත නැවත අයබදු ගෙවනවා වාගේ,
- ★ සැරිසාර කර රනනාකර වාගේ ආකරවලින් නැවත නැවත මැණක් රත්‍රන් වාගේ වස්තු නැවත නැවත උද්දීපණය කරනවා වගේ,
- ★ නැවත නැවත චිත්ත චෛතසික ධර්මයේ ඇතිකරවන කෘත්‍යයට යි ආයතන කියලා කිව්වේ.

නැවත නැවත වස්තු හදන කමාන්ත ශාලාවක් වාගේ නැවත නැවත චිත්ත චෛතසික ධර්මයේ ඇතිකරවන ධර්මතාවයක් තමා මේ දෙළොස් ආයතන ටික, මේ ආයතන කෘත්‍යය.

ලෝකෝත්තර මාගීයෙන් කරන්නේ එක ම එක දෙය යි. මේ බණ ඇහුවහම ලෝකෝත්තර ඤාණ දර්ශනයේ දී ආයතන කෘත්‍යය කරන එක නැතිකරනවා. ඒ කියන්නේ ආයතන නිරෝධ කරනවා.

ආයතන නිරෝධ කරන කොට නැවත නැවත ඒ ආයතන නිසා චිත්ත චෛතසික ධර්මයන්ට උපදින්න ඉඩ නැහැ. උපදින්නේ නැහැ. ආයතන නිරෝධ යි.

අපි එතැන දී ආයතන කියන එක හඳුනාගෙන තියෙන ආකාරය තමයි අපට වටින්නේ. ඒ කියන්නේ අද දවසේ දී අප කවුරුත් බොහොම සරල තැනක, බොහොම පහසු තැනකින්,

ඇස කියන්නේ චක්ඛායතනය යි. වර්ණ රූපය කියන්නේ රූපායතනය යි. කන කියන්නේ සෝතායතනය යි. ශබ්ද රූපය කියන්නේ සද්දයතනය යි කියලා මේ වාගේ මේ ස්කන්ධ ටික, නැතිනම් මේ අරමුණු ටික තමයි ආයතන කියන්නේ කියලා අපි හඳුනාගෙන තියෙන්නේ.

නමුත් ඇත්තට ම ඒක නෙවෙයි යථාර්ථය. ඇසට ආයතන කෘත්‍යය කරන්න පුළුවන්. රූපය ආයතන කෘත්‍යය කරන්න පුළුවන්. කන ආයතන කෘත්‍යය කරනවා, ශබ්දය ආයතන කෘත්‍යය කරන නිසා ඇසට චක්ඛායතනය, රූපයට රූපායතනය, කනට සෝතායතනය, ශබ්දයට ශබ්දයතනය කියනවා මිසක, මේ ආයතන, මේ වස්තූන්, මේ ස්කන්ධයන් නිසා ආයතන කෘත්‍යය වන නිසා මේවාට ආයතන යි කියලා කියනවා මිසක, මේක ආයතනම ම යි කියන තැනකට යන්නේ නැහැ. මොකද, (ඒක වරදවා ගන්න එපා. ඒ කියන්නේ ඇහැ ආයතනයක් නෙවෙයි කියලා කියනවා නෙවෙයි.)

ඇහැ ආයතන කෘත්‍යය කළොත් චක්ඛායතනයක් වෙනවා. අපි එතකොට - ඒක හඳුනාගන්නවා ඉස්සරහට - මෙන්න මේ ආයතනයන්ගේ ආයතන කෘත්‍යය හඳුනාගත්තොත් මම හිතන්නේ, ඔබට බොහෝ ම පහසුවෙන් කෙටියෙන් ආශ්‍රවක්‍ෂය කරගන්න පුළුවන් කමටහණක් හම්බවෙනවා. ඒ කියන්නේ තමන් ම මේ ඇහැ රූපය ආයතනයක් කරගත්ත නිසා නේ ද, මතුවට විත්ත වෛතසික ටිකට ඉඩ තියෙන්නේ කියන එක ත්, මේ චක්ඛායතන, රූපායතන නිරුද්ධ කරන්න, නිරුද්ධ වන මේ නුවණ නො තිබුණු නිසා නේ ද චක්ඛායතනයත්, සෝතායතනයත් බවට නිමාණය වෙලා, මත්තේ විත්ත වෛතසික ටික හැඳුණේ කියන එකට ඔබට දැන දැක නුවණ භාවිතා කරන්න පුළුවන්. මාගීය වඩාගන්න පුළුවන්.

අපි උද්‍යෝගයක් ගත්තොත්: මනායතනය, ධර්මයතනය ගන්න. මන ආයතන කෘත්‍යයක් කරනවා. ධර්මය ආයතන කෘත්‍යයක් කරන නිසා නේ ද මත්තේ චිත්ත වෛතසික ටික උපදින්නේ? මන ආයතනයක් නො කළොත්, රූපය ධර්ම ආයතන කෘත්‍යය නො කළොත් මත්තේ ලෝකය තුළ චිත්ත වෛතසික ටික උපදින්නේ නැහැ නේ ද?

එහෙනම් ආයතන කෘත්‍යය නො කරන්න කෙසේ සිහිය සහ නුවණ භාවිතා කටයුතු ද කියන කාරණාවක් එනවා. එතකොට තමයි මේ ලෝකෝත්තර මාර්ගය කියලා කියන්නේ. නැතිනම් ඇත්ත ඇති හැටියේ සිහි කරන කොට මෙන්න මේ ආයතනයන්ගේ ආයතන පැවැත්ම යි අතහැරෙන්නේ. (මම කියන ටික පැහැදිලි ඇති. පැහැදිලි නැතිවුණොත් අපි ආපසු කතා කරමු. මම ඒවාට පොඩි උපමා වශයෙන් නිදර්ශනයක් ඔය ඇත්තන්ට පැහැදිලි කරලා දෙන්නම්.)

මම මේකෙන් කෙටියෙන් මුලින් මතක් කළේ ඒකෙදී මේ ආයතන, දෙළොස් ආයතනයක් කාමභූමියේ තිබුණාට මේ ආයතන තුළ මත්තේ ලෝකයේ පවතින්න හදනවා ද, ආයතන නිරෝධය සඳහා සිහි නුවණ භාවිතා කරනවා ද කියන එක ඔබට කරන්න පුළුවන් එකක් කියන එක යි. ඒ කියන්නේ, ආයතන කියලා කියන්නේ ඇහැ උදව්කරගෙන, ඇහෙන් කෙරෙන වැඩක්. රූපය උදව් කරගෙන රූපයෙන් කරන කෘත්‍යයක්. මනස ධර්මාරම්භණය නිසා ඇතිකරගත්ත වැඩපිළිවෙළක්, කෘත්‍යයක් තමයි ආයතන කෘත්‍යය.

- මේ යථාභූත ඤාණ දර්ශනය නැතිනම් ලෝකෝත්තර නුවණ ඒ ආයතන නිරෝධය කරන්න පුළුවන් එක ම තැන යි.

එතැන දී ඉස්සෙල්ලා ම අපි ආයතන කුසල වෙන්න ඕන. ආයතන කුසල වෙනවා කියන කොට

- ආයතනයන්ගේ උත්පත්ති ස්ථාන වශයෙන් ආයතන හඳුනාගන්න ක්,
- හඳුනාගන්න ආයතනයන්ගේ ආයතන කෘත්‍යය හඳුනාගන්න ක්,
- ආයතන කෘත්‍යය නො වෙන්වේ, නො කෙරෙන්නේ කොහොම ද කියන කාරණාව හඳුනාගන්නහම තමයි කියන තුණයි.

ආයතනයක උත්පත්ති ස්ථාන වශයෙන් දැන් තියෙන්නේ මෙතැන මෙන්න මේ ආයතනය යි කියලා ආයතන හඳුනා ගැනීමත්, ඒ වාගේ ම ආයතනයක ආයතන කෘත්‍යය වෙන්වේ කොහොම ද කියන එකත් ආයතන කෘත්‍යය නො වෙන්වේ කොහොම ද කියන එකත්.

තව පැත්තකින් ගත්තහම, දුක, දුක ඇතිවීම, නැතිවීම කියන එකට තව පරියාය වචනයක්.

මම ඒකෙ දී ඔය අනික් තැන්වලදී තවම කිව්වොත් තේරෙන්නේ නැති නිසා පින්වතුන්ට පැහැදිලි වෙන්න නිදසුනක් හැටියට එක තැනකින් විතරක් ඉස්සෙල්ලා මම ගන්නමි.

මේ ටික හොඳට අහගන්න. මේක ඉතාමත් ම වටිනා අර්ථයක්. මේ පැහැදිලි කරලා දෙන්න හදන ටික ඉතාමත් ම වටිනා අර්ථයක්. ඒක තව ඔය පින්වතුන්ට පස්සේ හොඳට අලුත්වැඩියා කරගන්න පුළුවනි, අභිධම්ම පිටකයේ යමකප්‍රකරණයේ ආයතන යමකය¹ උදව්කරගෙන හොඳට මෙනෙහි කරලා මම මේ කතා කරන ටික, මම මේ කතා කරන දේ අර්ථය තව ටිකක් වැඩි දියුණු කරගන්න පුළුවන්.

¹ 2500 බුද්ධ ජයන්ති ත්‍රි පිටකය අභිධම්ම පිටකය යමක ප්‍රකරණය ආයතන යමකය 140 – 413 පිටු.

අපි මෙහෙම කියමු. කතා කරලා, හොඳට හැමෝ ම නුවණින් බලන්න. සිත කොහොටවත් විසිරෙන්න නො දී. ඔය පින්වතුන්ට තේරෙන තැනකින් මම ගන්නමි.

මනායතනය, ධම්මායතනය කියන තැන ගන්න. මන කියන එක ආයතනයක්. ධම්ම කියන එක ආයතනයක් කියන කොට, මනස යි ධර්මමණ යි ආයතන කෘත්‍යය කරන්නේ කොහොම ද කියන එක මම දැන් පැහැදිලි කරනවා. එතකොට ඒ අනුසාරයෙන් අනික් ආයතන ටිකේ ත් ආයතන කෘත්‍යය වෙලා තියෙන්නේ මෙහෙම යි කියන එක දැනගන්නට ඕන.

හිත දිහා හොඳට බලන්න: හිතෙන් සිහිකරන සිතිවිලිවලට කියන්නේ ධම්මාරම්මණ කියලා යි. මේ සිත දිහා බලන්න. ධර්මරම්මණ දිහා බලන්න. වේගයෙන් නොයෙක් නොයෙක් අරමුණු ඉපිද නිරුද්ධ වෙනවා, නොයෙක් නොයෙක් අරමුණු සිහි කරමින් සිත් ඉපිද නිරුද්ධ වෙනවා. සිත් ඉපිද නිරුද්ධ වෙනවා, සිතිවිලි ත් ඉපිද නිරුද්ධ වෙනවා.

ආයතන කියලා කියන්නේ උක්තවේරියක් (කම්මාන්තශාලාවක්) වගෙයි කියලා මම කිව්වා. ඒ කියන්නේ එය නැවත නැවත චිත්ත චෛතසික ටික ඇතිකරවන්න උපකාරවෙන බිමක්, භූමියක්, ආයතනයක්. ආයතනයක් කියලා ගත්තහම, අපි නිකමට ගත්තොත් පිහිටා හිටින්නට තව තැනකට භූමියක් වගෙයි, කියන අදහසක් ගන්නකො.

මනායතනය ධම්මායතනය කියලා කියන්නේ අපි නිකමට මෙහෙම කිව්වොත්: දැන් අපි කාටවත් මොකුත් ම අදහසක් නැහැ. දැන් මේ බණ අහනවා, සාකච්ඡා කරනවා. මේ වෙලාවේ දී අපි කාටහරි නිකමට කෙනෙකුට නිකම් හිතූණොත් : “ඉර” කියලා හිතුවා කියන්න කො. එතකොට එතැන දී “ඉර” කියලා කියන අදහස, හැඟීම ඇතිවෙන විදියේ සිතිවිලි ටිකක් උපද්දවාපු චිත්තය තමයි මන නැතිනම් හිත.

ඒ හිත නිසා උපන්න ධර්මමණය තමයි “ඉර” කියලා සංඥාවක් උපදවාපු බව. දැන් මේ “ඉර” කියලා අපි හිතන කොට ම අපි හිතපු, ඒ හිතෙන් හිතපු අදහසත් ඒ හිත ත්, ඒ ධර්මමණ ත්, ආයතන කෘත්‍යය කරනවා කියලා කියන්නේ, නැති බව පෙන්නන්නේ නැතුව, අපට ඇති දෙයක් බවට තේරෙනවා. මේ “ඉර” කියලා අපි හිතපුවහම, “ඉර” කියන එක තියෙන දෙයක් හැටියට හිතනවා.

හිතුවාට පස්සේ, ඒ කියන්නේ දැන් අපි හිතෙන් ම හිතුවා කියලා හිතෙන්නේ නැහැ. “ඉර” කියලා හිතීන් ම හිතුවහම ඒ හිතපු කාරණාව තියෙන දෙයක් ඇත්ත දෙයක් බවට අපට දෙනෙතවා. ඒ කියන්නේ මන-ධම්ම කියන මේ ධර්මය දෙක, ආයතන කෘත්‍යය කළහම “ඉර” කියලා දෙයක් ඇති බවට හිතෙනවා.

හිතුණු ගමන් ම ඒකේ කෘත්‍යය තමයි, දෙවනුවට ඒ පළමුවෙනි සිධාන්තය ආයතන කෘත්‍යය කළහම ඒ ආයතනයෙහි පිහිටලා, දෙවනුවට චිත්ත චෛතසික ටික ඉපදුණොත්, “ඉර ඇත්තට කොච්චරක් දුර ඇද්ද?” ඊට පස්සේ ඉර කොච්චරක් දුර ඇද්ද කියපු එක ආයතන කෘත්‍යය කරන හින්දා ඒකේ පිහිටලා, “අපට නම් බොහෝම දුර ඇති”, අපට නම් බොහෝ ම දුරයි කියපු එකේ ආයතන කෘත්‍යය කරපු හින්දා, “හඳ නම් එච්චර දුර නැතුව ඇති” කියලා, මේ වාගේ එකින් එක හිතෙන එකක් ගත්තොත් එයා ආයතන කෘත්‍යය කරනවා කියලා කියන්නේ **ඇතිබවක් හදනවා.**

“ඉර” කියලා හිතෙන් සිහිකරපු සිතිවිල්ලට, ඒ සිත යි සිතිවිල්ල යි දෙන්නා නිසා උපද්දපු ධර්මාවය ඇත්ත වීමෙන් තමයි මෙතැන ආයතනයක් ඇත්ත වෙන්නේ. ඒක ආයතනයක් බවට පත්වුණා නම්, අනිවායථයෙන් ම ඊගාව චිත්ත චෛතසික ඇතිවෙනවා.

අපි කියමු ඔබ වැඩපොලේ නම් ඉන්නේ, “දරුවා ඉස්කෝලේ ගියා” කියලා හිතුවා. ඔන්න දරුවා ඉස්කෝලේ ගියා කියලා හිතන්න, නැතිනම් “දරුවා” කියලා සිහි කරන කොට ම ඒ සිහි කරන මන යි, ධම්ම යි කියන දෙක හටගෙන නැතිවුණා නම් බැරිවෙලා හරි, හටගෙන නැතිවෙනවා කියලා පෙන්වුවා නම්, ආයතන කෘත්‍යය කෙරෙන්නේ නැහැ. එහෙම වුණා නම් ඔබට මත්තේ සිතිවිලි පහළකරන්න බැහැ.

නමුත් “දරුවා” කියලා සිහිවෙන කොට, සිහිකරපු සිත ත්, ඒ සිතෙන් උපද්දපු “දරුවා” කියන සංඥාව ත්, -වේදනා සංඥා කියන චෛතසික ටිකත්- දෙක ආයතන කෘත්‍යය කියන මන ආයතනයත්, ධම්ම ආයතනයත් ඒ සිහිකරපු දෙක ආයතනයක් කළා. ඒ කියන්නේ ඇතිබවට හම්බවුණා ද, දෙවනුවට ඔබ, “ඉස්කෝලේ ගිහිල්ලා ආවාද දන්නේ නැහැ”. “අනේ දරුවා ගෙදර තනියම ද දන්නේ නැහැ”. “නෑ අල්ලාපු ගෙදරට හරි යන්න ඇති” කියලා, එකින් එක එකින් එක ඔබ යමක් හිතුවොත්, හිතන එක ආයතන කෘත්‍යය වෙලා තව දෙයක් හිතවනවා. ඒක ඊගාව එකට භූමිය වෙනවා.

මේ විදියට එකින් එකට, එකින් එකට, එකින් එකට ඔබව රාග-ද්වේෂ-මෝහ ලාමක අකුසල ධර්මයෝ උපදින තාක් ම, මේ මන-ධම්ම කියන දෙන්නා ආයතන කෘත්‍යය කරනවා එකින් එකට, එකින් එකට, එකින් එකට.

එතකොට මෙන්න මේ විදියට මන, ධම්ම කියන දෙක ආයතනයක් වෙන්නේ, අපට නුවණ නැතිනම් මිසක, හැම වෙලාවේ ම මේ ආයතනයන්ගේ ඇතිබව සහ ආයතන පරිහරණය හම්බවෙන්නේ නුවණ නැති කෙනාට යි.

එතකොට, ආයතන නිරෝධ කරන්න වුණොත්, අපි කිව්වොත් “ඉර” කියලා හිතන කොට ම (මේක උද්‍යෝගයක්.) “මනෝ සම්ප්ප්පය නිසා හටගත්ත මේ විතර්කය, මනෝ

සම්ප්‍රදාය නැතිවෙන කොට නැති වෙනවා” කියලා නිකම් ඔබ සිතන්න. අර මන, අර ධම්ම කියන දෙකට ආයතන කෘත්‍යය කරන්න බැහැ. එතකොට නිරුද්ධවෙන්නේ මනාසතනය යි ධම්මාසතනය යි දෙක යි. අතහැරෙනවා. ඒ කියන්නේ ඒකෙන් මත්තේ සිතිවිලි පළකරන්න ඔබට බැහැ.

ඊට පස්සේ “ඉර කොච්චර දුර ද දන්නේ නැහැ. හඳට වඩා නම් දුර ඇති” කිය කියා අපි ඉස්සෙල්ලා යම් සිතුවිලි වැලක් ගියා නම්, අර ඔක්කෝම පළමුවෙනි අවස්ථාවේ ම ඒ ආයතන දෙක අතහැරෙන කොට ම අතහැරෙනවා.

ඒ වාගේ ම, දරුවා මතක්වෙන කොට ම, “දරුවා” කියලා සිහිවෙන කොට ම, ඔබ “දරුවා” කියලා සිහිවෙන කොට ඒකට තව යමක් හිතන කොට ම, “මේ මන ධම්ම ආයතන කෘත්‍යය කරලා නේ ද. ඒ කියන්නේ තව සිතුවිල්ලකට ඉඩ තියලා නේ ද මේ. ඒ පළමුවෙනි අවස්ථාවේ ආයතනය නැතිවෙන, ආයතන නො පිහිටන විදියට මම නුවණ භාවිතා නො කළ නිසා නේ ද” කියලා රාග-ද්වේෂ-මෝහ දක්වනකම ආයතනයන්ගේ වධිනය, ඔබේ නො සැලැකිලිමත්කම නිසා ම ඇතිවෙව්වි බව ඔබට හඳුනාගන්න පුළුවන් වෙයි.

“දරුවා” කියලා සිහිවෙන කොට ම, “මේ සිතින්ම විතර්කයක් සිහිකළා නේ ද” කියලා හඳුනාගන්න පුළුවන් වුනොත් --මම මේ කියන්නේ අද දවසේ දී ඔබට බැරිවෙන්න පුළුවන්. ඔබට එතැනින් අල්ලාගන්න බැරිවෙන්න පුළුවන්. දක්ෂ නැතිවෙන්න පුළුවන්.-- නමුත් ආයතන කුසලතාවය ඇතිකරගන්න නම්, “ආයතන වුනේ මෙහෙම යි” කියන එක දැනගන්නට ඕන. අර හටගත්ත සිතිවිල්ල “දරුවා” කියලා සිහිවෙන කොට ම, “මේක මනො සම්ප්‍රදාය නිසා හටගත්ත විතර්කයක්, මනො සම්ප්‍රදාය නැතිවුනොත් නැති වෙනවා” කියලා ඔබේ සිතත්, සිතින් උපන්න, විත්ත ස්පෘශ්‍යෙන් උපන්න චෛතසික ටිකත්, ඒ

චිත්ත ස්පඨියෙන් උපන්න චෛතසික ටික නැතිවෙනකමටත් නුවණ යෙදුවොත්, ඔබේ මනත්, ඒ වෙලාවේදී ඒ මන සහ ධම්ම කියන ටික ආයතන කෘත්‍යය කරන්නේ නැතිවුනොත් “දරුවා” කියලා එකක් ඇතිබවට සිහිකරලා, කෙනෙක් ඇතිබවට තබලා ඔබව දෙවනුවට දරුවා ගැන හිතවන එකකට යවන්නේ නැහැ.

එතකොට ඒකේ මම හිතනවා ඔබට යම් අදහසක් ගන්න පුළුවන් ඇති කියලා. හැම වෙලාවේ ම මන ආයතනයක්, ධම්ම ආයතනයක් වුනේ, මෙන්න මේ ඇතිබවට හම්බවෙන, පිහිටා හිටන කෘත්‍යය නිසා යි.

එහෙම නැතුව මන කියන සිඨාන්තය, ඒ කියන්නේ යම් අරමුණක් නුවණින් මෙනෙහි කරන්න පුළුවන්. එතකොට යම් ධර්මාරම්මණයකට මුහුණ තබන්න පුළුවන්. ඒ තබන කොට ඒ මනසත්, ධර්මාරම්මණයත් අරභයා සිහි නුවණ තබන එකෙන් ඔබ මෙව්වර කල් කරලා තියෙන්නේ, මෙව්වර කල් කළේ මොකක් ද? ආයතන කෘත්‍යයට ඉඩ නැතිවෙන එක යි. ඒ මනසත්, ධර්මාරම්මණයටත් ඉඩ ඉතුරු කරලා, සිහි නුවණ යෙදෙන හැම මොහොතක ම එයා ආයතන කෘත්‍යය කරනවා කියන එක හොඳට මතක තබාගන්න. ආයතන කෘත්‍යය කළා කියන එක හඳුනාගන්න පුළුවන්, ඔබ ම සිතින් සිහිකරපු දේ ඇත්තක් වෙලා ඒකේ පිහිටලා ඉඳගෙන මත්තේ චිත්ත චෛතසික ටිකක් උපද්දලා. තව ටිකකින් තව අරමුණක් උපද්ද යි.

ඒ උපද්දන සිතත්, ඒ සිතින් උපද්දන අරමුණු ටිකත් තව චිත්ත චෛතසික ටිකක් ඇතිවෙන්න ඔබට ආයතනයක් කරයි. මේ විදියට දුකත්, දුකට හේතුවත් ඇතිවෙන තාක් ම මේ ආයතනයන්ගේ වධ්‍යයක් පෙනෙයි.

එතකොට, ඒ වාගේ ම යි, ඒ ආකාරයෙන් දකින්න: ඔබට ඇසට රූපයක් පෙනෙන කොට, ඔබට ඒ පෙනෙන රූපයේ ඇත්ත ඇති සැටියේ සිහිකරගන්න බැරිවෙන කොට, ඒ පෙනුනු රූපයත්,

පෙනුනු ඇසත්, ඇහූ ඇති බවට සාක්ෂියක් තමයි ඇහූ නියෝජණය වෙන්නේ, ඇහූ ඇතිබව නියෝජණය වෙන්නේ පෙනෙන රූපයෙන්. මොකද, ඒ ඇහූ ගැන අපට නිමිති නැහැ. මන ඇතිකමට අපට නිමිති නැහැ.

- මන ඇතිකම නියෝජණය වෙන්නේ අපට ධර්මාරම්භයෙන්.
- ඒ වාගේ ඇහූ ඇතිකම නියෝජණය වෙන්නේ අපට රූපයෙන්.

රූපයක තිබෙන යථා ස්වභාවය සිහිකරගන්න බැරිවෙන හැම වේලාවක ම ඔබට වක්බු, ආයතන කෘත්‍යය කරලා ඇති, ඒ රූපයේ ආයතන කෘත්‍යය කරලා ඇති. මොකක් ද? ඒ නිසා ඒ රූපය හොඳයි කියලා හෝ ලස්සනයි කියලා ඇලෙනබව හෝ, නරක යි කැත යි කියලා ගැටෙනකම හෝ, නැත්නම් උපේක්ෂාසහගතවේ රැඳෙනකම දක්වා ම එකින් එකට අර මනෝමයෙන් ගෙනයනවා වාගේ ඇහූ-රූප දෙක ආයතන කරලා, රාග-ද්වේශ-මෝහ ඇතිවෙන තැන දක්වා, දුක, දුක ඇතිවෙන හේතුව දක්වා ම ආයතන කෘත්‍යය කරනවා.

ඒ වක්ඛායතනය උදව්වෙලා මනායතනය උපද්දලා, මනායතනය, ආයතන කෘත්‍යය කරලා, ඔබව දුකට අරගෙන යනවා.

ඒ වාගේ ම කන: අපට කනේ ඇතිකම හම්බවෙන්නේ ශබ්දය ඇතිකමින්. ශබ්දය ඇතිකම හම්බවෙන්නේ කනේ ඇතිකමින්. කන, නැතිනම් සෝත ආයතනය තියෙනවා ද, සෝත ආයතනය නිරුද්ධ ද, කියන කාරණාවට තියෙන සාක්ෂිය අපට ශබ්දය යි. මොකද, හැම වෙලාවේ ම අපට නිමිති වශයෙන් හම්බවෙන්නේ කන නිසා අහඹු ශබ්දයෙන් තමයි.

මේ ශබ්දය කියන එක හටගෙන, නැතිවෙන සිද්ධාන්තයක්. අර හිතක් වේගයෙන් හටගෙන නිරුද්ධ වෙනවා; නමුත් ඇතිබවට හම්බවෙනවා වගේ, ශබ්දය කියන එක, කෙනෙක් වචනයක් කතාකරන කොට මුල් වචන ටික හටගෙන නැතිවෙලා. නමුත් ඔබට ඒ ශබ්දය නිරුද්ධවුණත්, ඔබට ඒ ශබ්දය අරඹයා කැමැත්තක් හරි අකැමැත්තක් හරි ඇතිකරගත ඇලීම්-ගැටීම්වලට යන්න පුළුවන්කම තියෙන්නේ ඒ ඇසෙන ශබ්දය ආයතන කෘත්‍යයක් කරන හින්දා යි.

එතකොට මට මෙතැන දී පැහැදිලි කරන්න තියෙන එක දෙයක් තමයි: ඇසට පෙනෙන රූපයට පෙනෙන දේට ඔබ්බෙන් පවතින යථාර්ථය අරමුණු කරන හැම වෙලාවක ම, ඔබ ඇහූ ආයතනයක්, රූපය ආයතනයක් වෙන්න දීලා නැහැ.

- පෙනෙන මට්ටමක, පෙනෙන දේ තුළ හිත හසුරුවන හැම වෙලාවක ම තව චිත්ත චෛතසික ටිකක් උපද්දවන්න ඇහූ රූපය ආයතනයක් කරගෙන, චක්ඛායතනය යි රූපායතනය යි ආයතනයක් කරගන්නවා.
- ඒ උපද්දවාපු එක ආයතනයක් කරගන්නවා තව චිත්ත චෛතසික ටිකක් උපද්දවන්න.

මේ විදියට දූකත්, දූක ඇතිවෙන හේතුවත් තමා මේ ආයතන පරිහරණයේ ප්‍රතිඵල ටික.

එතකොට අපට පුළුවන් නම් අර මනායතනයේ ආයතන කෘත්‍යයට ඉඩ දෙන්නේ නැතුව සිහිය යෙදුවොත්, මන ආයතන කෘත්‍යය කරන්නේ නැතුව, මනායතනයේ, ධම්මායතනයේ නිරෝධය හදගන්න පුළුවන් වගේ, ඇහැට පෙනෙන කොට පෙනෙන අරමුණේ නුවණ භාවිතා කළොත්, අපට චක්ඛායතනය යි රූපායතනය යි දෙක නිරුද්ධ කරන්න පුළුවන්.

මෙතැන දී අපි ආයතන හඳුනා නො ගත්තොත්, ඒ කියන්නේ සළායතන නිරෝධය කියන කොට කට්ටිය කියනවා, “එහෙනම් රහත් වෙලා ඉන්න බැහැ නේ. රහත්වුනහම රහතන් වහන්සේ ත් ඇහැ පරිහරණය කරනවා. කන-දිව-නාසය-ශරීරය පරිහරණය කරනවා නේ” කියලා.

- මෙන්න මේ ආයතන අර්ථය තෝරාගත්තහම ඔය ප්‍රශ්නය එන්නේ නැහැ.

රහතන් වහන්සේ ඇහැ-රූපය පරිහරණය කළාට, ඇහැ ආයතනයක්, රූපය ආයතනයක් වෙන්න දෙන්නේ නැහැ. ආයතන නිරෝධය සඳහා නුවණ භාවිතා කරනවා. පෙනෙන කොට ම නුවණ යෙදුනොත්, පෙනෙනවා. අපට පෙනෙන විදියට ම පෙනෙනවා. නමුත් එක් ඇහැ ආයතනයක්, රූපය ආයතනයක් බවට පත්වෙන්න දෙන්නේ නැහැ. එතකොට මන ආයතනයක්, ධම්ම ආයතනයක් වෙන්න දෙන්නේ නැහැ. දෙළොස් ආයතනයන්ගේ නිරෝධය කියන කොට ඒ විදියට යි.

හොඳට මතකතබාගන්න,

- හිත ආයතනය නෙවෙයි. හිත ආයතන කෘත්‍යය කරන දෙයක්.
- ධම්ම ආයතනය නෙවෙයි. ධම්ම ආයතනය කරන්න පුළුවන් දෙයක්, ධම්මායතනය වෙන්නේ.
- චක්ඛු ආයතනයක් නෙවෙයි. හැබැයි චක්ඛු ම යි ආයතන කෘත්‍යය කරන්නේ. චක්ඛායතනය කියන්නේ මොකක් ද කියලා අර්ථ දක්වන්න ගියොත් චක්ඛු ම තමයි ආයතන කෘත්‍යය කරන සිද්ධිය හැටියට පෙන්වන්න වෙන්නේ. හැබැ යි චක්ඛු කියලා කියන්නේ, ආයතන කියන්නේ චක්ඛු කියන පෙනීම් කරන කෘත්‍යයේ එක වැඩක් තමයි ආයතන කෘත්‍යය.

එතකොට මෙතැන දී හැම වෙලාවේ ම ආයතන නිරෝධය සඳහා කටයුතු කරන්න කියලා කියන කොට පෙනෙන්නේ නැති, ඇහෙන්නේ නැති, ගඳ සුවඳ දූනෙන්නේ නැති, රස විඳින්නේ නැති, කයට පොට්ටිබිබිය දූනෙන්නේ නැති, හිතට හිතෙන්නේ නැතිකම හදගන්න කිව්වා නෙවෙයි. පෙනෙන-ඇහෙන-ගඳසුවඳ දූනෙන-ස්පඨී දූනෙන-හිතට සිහිවෙන දේ නැවත නැවත රාග-ද්වේෂ-මෝහ දක්වා චිත්ත චෛතසික ඇතිවෙන විදියේ ආයතන කෘත්‍යය නවත්වන්න කියන එකයි කියන්නේ.

ඒ කියන්නේ සළායතන නිරෝධය කියන කොට, මේ සය ආයතන නිරෝධයක් කරන්න කියන කොට හැම වෙලාවේ ම ඔබට ලෝකෝත්තර මාගීයෙන් හම්බවෙන්නේ ආයතන නිරෝධයක්. ඒ කියන්නේ ලෝකයේ මට්ටමේ සිතීම-කීම-කිරීම කරන්න ඔබට ආයතනයක් ඉතුරුවෙන්නේ නැහැ.

මේක මීට වඩා බොහෝම ගැඹුරට අර්ථ දැක්වෙන්නට ඕනේ. අර්ථ ගැන්වෙන්නට ඕනේ. ඇහැ-රූප කන-ශබ්ද වාගේ ආයතනයක, ආයතනයක් පරිහරණය කරන කොට ආයතන කෘත්‍යය අතහැරෙන, නැතිනම්, ආයතන නිරෝධවූන විදියට නුවණ භාවිතා කරන්නේ කොහොම ද කියලා. ආයතන කෘත්‍යය කෙරෙන විදියට නුවණ භාවිතා කරන්නේ කොහොම ද කියලා, මම පොඩි සරල නිදසුනක් හැම දෙනාට ම මතක්කරලා දෙන්නම්. ඒකෙන් ඊට වඩා ටිකක් ගැඹුරට ඔය ඇත්තන් යන්නට ඕනේ.

නමුත් මේ ආයතන කුසලතාවය, ආයතන දක්ෂතාවය ඇතිකරගන්නවා කියන කොට ආයතනය හඳුනාගන්නට ඕනේ. ඔය විදියට ආයතන උපදිනවා. මෙන්න මේ වාගේ තව චිත්ත චෛතසික ටිකකට භූමියක් වෙච්චි එක යි ආයතනයක් වුණා කියන්නේ කියන එක හඳුනාගන්නා.

ඒ කියන්නේ පළමුවෙනි සිත උපන්නහම දෙවැනි සිතක්, ඊට පිළිතුරු සපයමින් තව එකක් උපදින කොට, පළවෙනි සිත යි,

මන යි, ධම්ම යි ආයතන කෘත්‍යය කරලා තියෙනවා කියන හින්දා සාක්ෂියක්. “දරුවා” කියලා සිතන කොට ම “ඇත්තට දරුවා කැවා ද දන්නේ නැහැ” කියලා තමන් හිතපු එකට ම තව උත්තරයක් වශයෙන් තව සිතක් ආවා නම්, ඉස්සෙල්ලා එක මේකට ආයතන කෘත්‍යය කරලා කියන එක දකින්න.

පළවෙනි එක එනකොට දෙවැනි එකකට එන්න බැරිවෙන විදියට, “දරුවා” කියලා සිහිවෙන කොට “නෑ මේක සිතිවිල්ලක් නේ” කියලා හරි “අනිත්‍යය යි” කියලා හරි බැලුවා නම් දෙවැනි එකකට ඉඩ දුන්නේ නැතිනම් ආයතන යි නිරුද්ධවුණේ කියලා දකින්න. ඔන්න ඕක තමයි ආයතන ටික.

දැන් මම වක්ඛායනනය රූපායනනය වගේ තැනක දී ආයතන කෘත්‍යය ඇතිවෙන විදියට, ආයතන කෘත්‍යය නිරුද්ධවෙන විදියට, ආයතන කෘත්‍යය කරන්න බැරිවෙන විදියට නුවණ භාවිතා කරන්නේ කොහොම ද කියලා නිදසුනකින් පෙන්නවා. මේක ටිකක් රළු වැඩි යි. මීට වඩා සියුම් මට්ටමකට නුවණින් දකින්න.

අපි උපමාවක් කළොත්: දැන් පිටතින් හොඳට සිතුවම් කළ ලස්සන ලියවැලක්, මල්වැලක් හදලා කැටයම් කරපු රත්තරන් කලයක් හරි මැටි කලයක් හරි තියෙයි. හැබැයි ඇතුළත අගුවි පුරවලා තියෙන්නේ. දැන්, ඇතුළත අගුවි තියෙනවා කියන එක මසෑසට පෙනෙන්නේ නැහැ. මසෑස කියලා කියන්නේ මේ මාංශවක්ශුසයට යි. අපි කියන්නේ වක්ඛු විඤ්ඤාණය කියන්නකො. විඤ්ඤාණයේ අත්දැකීමට පිටතින් තියෙන දේ විතර යි හම්බවෙන්නේ.

දැන් ඔන්න ඇහැට පෙනෙනවා ලස්සනට කැටයම් කරපු, හොඳට ලියවැලක් අල්ලාපු ලස්සන මැටි කලයක්. දැන් ඒක බලන්න ත් පුළුවන්. අතගාලා බලන්න ත් පුළුවන්. ඒක සිහි කරන්න ත් පුළුවන්.

එතකොට මෙන්ම මේ පෙනෙන දේ තමයි දැන් ඇහැ-රූප දෙක. ඒ පෙනෙන කොට ම පෙනෙන දේ ඇත්තක් වෙලා, චක්ඛු ආයතනයක්, රූපය ආයතනයක් වෙච්ච ගමන් ම, “අනේ ඒක හරි හොඳ යි, හරි ලස්සන යි” කියලා මොනවා හරි තණ්හාව නිශ්‍රීත වෙච්ච එක්කෝ ලෝභය, කැමැත්ත මුල්වෙච්ච විදියේ තව විත්ත වෛතසික ටිකක් උපදවනවා.

ඒ ලස්සන ලියවැල, පිටතින් කළ සිත්තරම පෙනෙන මට්ටමට කියනවා චක්ඛු විඤ්ඤාණය කියලා. නැතිනම් කෙටියෙන් ගත්තොත් විඤ්ඤාණයේ අත්දැකීම කියනවා. විඤ්ඤාණයට තමයි හැම වෙලාවේ ම ආයතන කාන්‍යය කළොත් විඤ්ඤාණයේ පිහිට ලබනවා ම යි. විඤ්ඤාණයේ අත්දැකීමට එනවා ම යි. විඤ්ඤාණයට ඉඩ තියෙන්නේ එතකොට යි.

යම් වෙලාවක ඇහැට පෙනුනත්, ඔබ ඇසට පෙනෙන සීමාව ඉක්මවා ගිහිල්ලා, ඇහැට නො පෙනුනත් නුවණින් ඔබ මේක ඇතුළේ තියෙන්නේ පනුවන් ගහපු, නොයෙක් විදියේ අශූචියෙන් පිරුණු අශූචි ගොඩක් නේ ද කියලා නුවණින් අශූචි ටික මෙනෙහි කළොත්, එකල්හි ඔබ විඤ්ඤාණයේ පරාසයට හමුවුණ අර පිටත සිත්තරම තුළ සිත රඳවන්නේ නැතුව, හැසිරෙන්නේ නැතුව, නුවණින් අන්න අර අශූචිබව මෙනෙහි කළොත්, මෙනෙහි කරන කොට ඒ ඔබ කරලා තියෙන්නේ මොකක් ද?

*ලෝකයා හැසිරෙන රූපය නුවණින් මගහැරලා.

*ලෝකයා ඇසුරුකරණ ඇහැ නුවණින් මගහැරලා.

*ලෝකයා ඇසුරුකරණ චක්ඛුවිඤ්ඤාණය නුවණින් මගහැරලා.

ඔබ ඒ වෙලාවේ දී ඇහැ ආයතනයක්, රූපය ආයතනයක්, ඒ කියන්නේ චක්ඛු ආයතනයක්, රූපය ආයතනයක් වෙන්න දීලා

නැහැ. පෙනෙනවාත් එක්ක ම අර නුවණ භාවිතා කරන කොට ඔබට ඒ නුවණ නිසා කාලයක් යනකොට, පිටතින් මෙහෙම පෙනුනාට මෙතැන අශුවියක් නේ තියෙන්නේ කියලා පිටත පෙනෙන සිද්ධියත් එක්ක ම ඔබ ඔය අරමුණෙන් අයිත්තරවනවා මිසක ඒ අරමුණ පැත්තට නැඹුරු කරවන්නේ නැහැ.

ඒ වාගේ ම ආයතන කෘත්‍යය ඇතිවෙන්නේ පෙනෙන දෙය තුළ රස විඳ ගැනීම අනුව බලන්න පුළුවන්, බලන විදියට, හිටියොත් තමයි. ඒ පෙනෙන දේ තුළ පෙනෙන දෙයට සීමා නොවී මසැසට නො පෙනුනත් නුවණ එයින් ඔබ්බට යන කොට ඔබ සැම වේලාවේම අන්න අර ලෝකයාගේ මට්ටමේ ආයතන ටික අතහැරලා යි තියෙන්නේ.

ඊගාවට “කෙනෙක් ය”, “පුද්ගලයෙක් ය” කියලා පෙනෙන කොට ඔබ “මේ රූපය කුණප කොටස් තිස්දෙකක් නේ ද, සතරමහාධාතුව නේ ද” කියලා බලනවා කියන්නේ, අන්න අර පිටතින් සිත්තම් කළ සිත්තමේ සිත රඳවන්නේ නැතුව කලය ඇතුළේ තියෙන අශුවි ස්වභාවය නුවණින් බැළුවා වාගේ, “කෙනෙක් ය”, “පුද්ගලයෙක් ය” කියලා පෙනෙන රූපයේ සිත ඇලෙන්න, බැඳෙන්න නො දී, ඒ ආයතනයන්ගේ ආයතන කෘත්‍යය අතහැරවන්න ඔබ මේ වේලාවේ කළ උපායක් තමයි ධාතු වශයෙන් මෙනෙහි කරන එක, ද්වත්තිංසාකාර වශයෙන්, පෙනෙන රූපය මෙනෙහි කරන එක.

එහෙම මෙනෙහි කරන කොට ඔබට මේ රූපය, මේ චක්ඛුව ආයතන කෘත්‍යයක් කරලා නැවත නැවත දුක, දුක ඇතිකරන හේතුව කියන ධර්මය ඇතිවෙන විදියේ වැඩ පිළිවෙළක් කරන්න බැහැ. එහෙම වෙන කොට ලෝකයා පරිහරණය කරන ඒ රූපායතනය ම, ඒ චක්ඛායතනය ම ඔබ නුවණින් ඉක්මවලා තියෙනවා. ඒකට කියනවා පඤ්ඤවිමුක්ති කියලා. ප්‍රඥාවෙන් මිදෙන්නේ මේ. මේ මිදීම, මේ වෙන්වීම තියෙන්නේ

ස්කන්ධයන්ගේ නෙවෙයි, ප්‍රඥාවේ යි. නුවණින් මිඳෙන්නේ. අර ලෝකයා බොහොම ලස්සනයි කියලා අර සිත්තරම, කළයේ කැටයම් කළ සිතුවමේ සතුටුවෙලා යම් සතුටක් උපදී නම් ඒ සතුට ත්, ඒ සිතුවම ත් කියන දෙක ම මෙයා අතහැරලා තියෙනවා. “අශ්‍රුවී නේ ද මේකේ තියෙන්නේ” කියලා මෙනෙහි කරන මොහොතේ ම, ඒ සතුට ත්, ඒ සිතුවම ත්, ඒ සිතුවම දකින ඇහැත් කියන තුණ ම අයිත්තරලා තියෙනවා.

අඛණ්ඩව ඔබට භාවිතා කළහම, හැම වෙලාවක ම ඔබට මේ යථාභූත ස්වභාවය මතුවෙන මට්ටම දක්වා මේක දියුණු කරන්න පුළුවන් නම් ඔබට මේ යථාභූත ඥාන දර්ශනය ම මතුවෙනවා, මේ ප්‍රසාද මට්ටමේ නැතිනම් ආයතන මට්ටමකට සිත රඳෙන්නේ නැතුව, ආයතන කෘත්‍යය කරන්නේ නැතුව, ආයතන නිරෝධයට ම යනවා.

ඒ නිසා අද මට මේ ටිකෙන් යම් දළ සටහනක් හම්බවෙන්න ඇති කියලා මම හිතනවා. ඒ කියන්නේ අපි හිතාගෙන ඉන්නේ, “චක්ඛු කියන්නේ ආයතන ම යි. ආයතන කියන්නේ චක්ඛු ම යි” කියලා යි. එහෙම නැහැ.

පෙනෙනවා කියන සිද්ධිය ආයතන කෘත්‍යය කරවන්නත් පුළුවන්, නො කරවන්නත් පුළුවන්. පෙනෙනවා ම කියන සිද්ධිය ම ආයතන වුණොත් ජීවත්වන රහතන් වහන්සේටත්, “චක්ඛායතනය, රූපායතනය, සෝතායතනය, සද්දයතනය කියන මේ ආයතන පරිහරණය කරනවා, දිට්ඨමියේ ම මේ ආයතන නිරෝධයක් කරනවා” කියන කාරණාවක් ලැබෙන්නේ නැහැ. මාගීයකින් ආයතන නිරෝධය කරනවා කියන කාරණාවක් ලැබෙන්නේ නැහැ.

නමුත් අපි මුලින් ම මතක් කළා, ඇත්තට ම ආයතන කියලා කියන්නේ, ආයතන කියන නම ලැබුණේ කෘත්‍යයකට යි. **අයධානත්තො ආයතනත්තො, ආකරත්තො ආයතනත්තො,**

රජයකට මහජනතාව නැවත නැවත බදු ගෙවනවා වගේ යි. එක සැරේකට ඉවර නැහැ, නැවත-නැවත. ස්වණ්ණාකර, රත්නාකර ආකරවලින් නැවත නැවත වස්තු උපදිනවා වගේ යි. නැවත නැවත චිත්ත චෛතසික උපදවන්න භූමියක් වෙලා තියෙන්නේ. නැවත නැවත චිත්ත චෛතසික ඇතිකරවන්න ආයතනයක් වෙලා.

එතකොට ඒ ආයතනය ආයතන කෘත්‍යය කරනවා ද, ආයතන නිරුද්ධ කරනවා ද, කියන එක නුවණ ඇතිකම හා නැතිකම මත කටයුතු යි. ලෝකයාට හැම වෙලාවේ ම නුවණ නැති හින්දා වක්ඛායතන ම යි. ඇහැ ආයතන කෘත්‍යය කරනවා ම යි. රූපය ආයතන කෘත්‍යය කරනවා ම යි. මන ආයතන කෘත්‍යය කරනවා ම යි, ධම්ම ආයතන කෘත්‍යය කරනවා ම යි.

ඔබ මොනවා හරි දෙයක් හිතන්නකෝ. හිතුවොත්, ඒ හිතපු හිත යි, හිතින් හිතපු දේ යි ඔබට ඇත්ත වෙලා ඒකට ප්‍රතිඋත්තර බැඳීමකින් තව යමක් හිතනවා කියන එක වෙන්නේ නැද්ද? වෙනවාමයි.

හැබැයි රහතන් වහන්සේටත් මන ආයතනයත්, ධම්ම ආයතනයත් වෙයි කියලා හිතනවා ද? එතැනත් මනායතනයත් ධම්ම ආයතනයත් තියෙයි. ඒ මොකක් ද? නුවණැස යි.

ලෝකය තුළ තියෙන්නේ මන කියන එක යි, ධම්ම කියන තැන යි ආයතන කෘත්‍යය නො කරන්න යම් ඇත්තක් සිහි කළා නම් ඒ ඇත්ත සිහි කරපු එක ඇත්තක් වෙච්චි නිසා යි. අර විඤ්ඤාණයේ අත්දැකීමට, කෙලෙස් ගෙවීමට හේතුවෙන ආයතන ටික නිරුද්ධ කරන්න පුළුවන් වුනේ, ඇත්ත සිහිකරපු නුවණ ඇත්තක් වෙච්චි නිසා යි, ඒ සිහිකරපු සිතත්, ඒ සිහිකරපු ධම්මාවයත් ඇත්තක් වෙච්චි නිසා යි.

ඒ නිසා ඔතෙන් දී ඔය ඇත්තන්ට හොඳට දකින්න පුළුවන් ආයතන ටික හඳුනාගන්න පුළුවන්, ගෙදර ඉන්න කොට වුණත්, කොයි වෙලාවක හරි, ඔය පින්වතුන් තනියම හිතලා දුක්වෙන අවස්ථාවක දී, තනියම හිතලා සතුටුවෙන අවස්ථාවක දී, තනියම හිතලා ලජ්ජාවෙන අවස්ථාවක දී දකින්න “මම කොච්චර ආයතනයන්ගේ අදක්‍ෂ ද” කියලා. “ආයතන කුසලතාවය නැතිකම නිසා ඇතිවෙච්ච දෝෂයක් නේ ද මේ” කියන එක දකින්න.

පළවෙනි ම ආයතනය, පළවෙනි ම සිත, සිතින් සිතුවිලි උපන්න වෙලාවේ ආයතනයක් වෙන්න නො දුන්නේ නම්, මේ දුක ඇතිවෙන තැන දක්වා වධ්‍යය වෙන්නේ නැහැ. “මන-ධම්ම කියන ධම්මාවයන් ආයතන කෘත්‍යය කළ නිසා නේ ද මේ දුක” කියලා ඔබට හඳුනාගන්නට පුළුවන් වෙයි. කවුරු හරි මැරිච්චි කෙනෙක් සිහිවුණා කියන මුල් අවස්ථාවේ දී සිහි කරන කොට ම, “නෑ මේ සිතින් ම සිහිකරගත්තු විතර්කයක්” කියලා හඳුනාගන්න. හඳුනාගත්තා නම්, හඳුනාගන්න පුළුවන් නම්, ඔබට ඒ සිහිකරපු දේ හෝ කෙනා හෝ ඇත්ත වෙලා තව චිත්ත චෛතසිකයක් උපදින එක නතරවෙනවා. ඒ සිහිකරගත්ත එක ඇත්ත වෙලා තව එකක් උපදින එක නතරවෙනවා.

එතකොට ඕනෑම එකක් බලන්න: ඉස්සෙල්ලා නැතිවෙච්චි කෙනෙක්ව සිහිවෙන්නේ. සිහිකරපු එක ඇත්ත වෙලා “අනේ ඇත්තට ඉන්න කොට මට මෙහෙම උදව් කෙරුවා. අනේ මේ විදියටත් උදව්කෙරුවා. මේ විදියටත් උදව් කෙරුවා. මේ විදියේ වචන කතා කෙරුවා”. හිතන හිතන හිතන එක ඇත්තවෙලා නේ. අන්තිමට උත්තරය එනවා, “මෙච්චර උදව් කරපු, මෙච්චර කරුණාවෙන් කතා කරපු උපස්ථාන කරපු කෙනා මැරිලා” කියලා උත්තරයක් ආපුවහම ඒකත් ඇත්ත. ඊට පස්සේ ඉතින් මරණය ගෙන ආපු ආයතනයේ අඬන එක තමයි තියෙන්නේ.

ඒ නිසා මේ පින්වතුන්ට තියෙන්නේ බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා, “මහණෙනි, මේ ලෝකයේ හැම දුකක් ම, හැම භයක් ම, හැම උපද්‍රවයක් ම, බාලයා කරාම යි ඇතිවෙන්නේ. පණ්ඩිතයාට ඇතිවෙන දුකකුත් නැහැ, භයකුත් නැහැ. උපද්‍රවයකුත් නැහැ. ඒ නිසා විමසා බලා කටයුතු කරලා පණ්ඩිතයෙක් වෙන්න”² කියලා පෙන්නවා. මට මතක බහුධාතුක සූත්‍රයේ වාගේ යි.

ඒ වෙලාවේ දී ආනන්ද මහරහතන් වහන්සේ අහනවා, “භාග්‍යවතුන් වහන්ස, කෙසේ විමසා බලා ද?” “ආනන්දය, ස්කන්ධ වශයෙන්, ධාතු වශයෙන්, ආයතන වශයෙන්, පටිච්චසමුප්පාද වශයෙන්, විමසලා බලලා දක්‍ෂයෙක් වෙන්න.”

එතකොට ඒ වගේ ස්කන්ධ-ධාතු-ආයතන වශයෙන් විමසා බලා පණ්ඩිතයෙක් වෙන්න. ඔය පින්වතුන් ධාතු වශයෙන් විමසලා බලලා පණ්ඩිතයෙක් වුණොත්, ඔය ඇත්තන්ගේ ජීවිතයට ඇතිවන දුකකුත් නැහැ, භයකුත් නැහැ, උපද්‍රවයකුත් නැහැ.

ඔය පින්වතුන් ආයතනයන්ගේ ආයතන ලක්‍ෂණය ඉගෙන නො ගන්න තාක්, ආයතනයන්ගේ ආයතන කෘත්‍යය ඉගෙන නො ගන්නා තාක්, ආයතනයන්ගේ ආයතන නිරෝධයට කටයුතු කරන ආකාරය, ආයතන නිරෝධය සඳහා කටයුතු කරන ආකාරය ඉගෙන නො ගන්නා තාක් ඔය පින්වතුන්ගේ ජීවිතයට වෙන්න තියෙන හැම දුකක් ම, හැම භයක් ම, හැම උපද්‍රවයක් ම එයි. ඒ නිසා ආයතනයන් ගැන නුවණින් විමසලා බලලා කටයුතු කරලා පණ්ඩිතයෙක් වෙන්න කියන එක මතක් කරනවා.

මගේ දේශනාව මින් අවසාන යි. කැමති කෙනෙකුට ප්‍රශ්න අහන්න පුළුවනි.

² බහුධාතුක සූත්‍රය බුද්ධ ජයන්ති සිංහල ත්‍රිපිටකය. මජ්ඣිම නිකාය (3) 194වැනි පිටුව.

ප්‍රශ්නය :- අවසර යි ස්වාමීන් වහන්ස, දැන් රූපයක් දක්කහම ඒක ගැන ප්‍රපංච කරන්න ගියහම එක සිතුවිල්ලක්, ඒක භූමියක් වෙලා තව සිතිවිල්ලක්, එහෙම එහෙම ආවහම නේ ආයතනයක් වෙනවා කිව්වේ ඒක.

පිළිතුර :- ඔව්. ආයතන කෘත්‍යයේ ප්‍රධාන ලක්ෂණය හඳුනාගන්න. මුලින් ම එකක් හිතලා, හිතපු එකට තව උත්තරයක් බඳින කොට ම දැනගන්න මුල් එක ආයතන කෘත්‍යය නිසා යි මේක වුණේ.

ප්‍රශ්නකරු :- ඔව් ස්වාමීන් වහන්ස. එතකොට දැන් ඒක කෙරෙන්නේ, අපි යමක් හිතන්නේ මනායතනයෙන් නෙවේ ද ස්වාමීන් වහන්ස? චක්ඛායතනය කියලා ආයතනයට නම දන්නේ ඒක හින්දා නේ. කෘත්‍යය වෙන හින්දා නේ. අපි ඒ චිත්තායතනය හැබැයි මනායතනය නෙවෙයි ද? මේ මල ලස්සනයි, හොඳයි.

පිළිතුර :- ඒක දැන හඳුනාගන්න අවස්ථාවට එන කොට මන-ධම්ම කියන දේ ආයතනයක් කරනවා. හැබැයි මන-ධම්ම කියන දෙක ආයතනයක් කරන දක්වා ආරම්භය පටන්ගත්තේ චක්ඛු-රූප දෙක ආයතනයක් කරපු හින්දා නෙවෙයි ද? මන-ධම්ම කියන ආයතන දෙකේ ආරම්භය හරි ආරම්භවුනේ?

ප්‍රශ්නකරු:- එතැන ආයතනයක් වෙන්නේ දැන් චක්ඛායතනයට හිතන්න පුළුවන් ද ස්වාමීන් වහන්ස?

පිළිතුර :- මැණියෝ, චක්ඛායතනයට හිතන්න පුළුවන්කමෙන් හෝ බැරිකමෙන් නෙවෙයි ආයතනය කියලා කියන්නේ.

ප්‍රශ්නකරු:- ඒ කෘත්‍යය කරන එක හින්දා යි?

පිළිතුර :- ඒ කෘත්‍යය කරන කමෙන්. එයා ඇති බවට, රූපය ඇති බවට, ඇහැ ඇති බවට ඉතුරුවෙච්චි හින්දා යි මනසින් හරි හිතන්න අපට පුළුවන්කම තියෙන්නේ.

ප්‍රශ්නකරු :- එහෙම යි ස්වාමීන් වහන්ස.

පිළිතුර :- ඒකෙදී ආයතන කෘතයය කියලා කියන්නේ මනායතනයට, ධර්මායතනයට වගේ හිතන්න පුළුවන්, බැරිකම නෙවෙයි, ඒ කෘතයය හඳුනාගන්න. තව විත්ත වෛතසික ටිකකට ඉඩ අරගෙන දුන්නා නම්,

ප්‍රශ්නකරු:- දැන් තේරුණා. තව විත්ත වෛතසික ටිකකට ඉඩ අරගෙන දුන්න හින්ද යි.

පිළිතුර :- අපි දැන් කමාන්තය පෙන්නුවේ එතැන නැවත නැවත වස්තු උපද්දනවා වගේ නැවත නැවත විත්ත වෛතසික ටිකකට ඉඩ හදන කෘතයයට නේ ආයතන කෘතයය කියලා කියන්නේ.

ප්‍රශ්නකරු:- දැන් තේරුණා. ස්වාමීන් වහන්ස. අරක ඉඩ අරන් දුන්නා.

පිළිතුර :- පෙනෙන දේ තුළ නුවණ භාවිතා කළා නම් පෙනෙන දේ තව එකකට ඉඩ අරගෙන දෙන්නේ ත් නැහැ.

ප්‍රශ්නකරු:- මොකක් ද ස්වාමීන් වහන්ස?

පිළිතුර :- පෙනෙන දේ තුළ නුවණ භාවිතා කළා නම් අපි පෙනෙන දේ තව එකකට ඉඩ අරගෙන දෙන්නේ ත් නැහැ නේ.

ප්‍රශ්නකරු:- දැන් තේරුණා ස්වාමීන් වහන්ස.

දෙවැනි ප්‍රශ්නය :- අවසර යි ස්වාමීන් වහන්ස, එතකොට චක්ඛුව චක්ඛායතනයක් වෙන මට්ටමේ දී සමුදය සත්‍යය යි දුක්ඛ සත්‍යය යි දෙකම එතැන යෙදෙනවා නේ ද ස්වාමීන් වහන්ස.

පිළිතුර :- එහෙම නැහැ. චක්ඛායතනයක් වෙන කොට දුක්ඛ සත්‍යය යෙදෙනවා.

ප්‍රශ්නකරු :- ඒක වක්ඛුව වක්ඛායතනයක් බවට පත්වෙන්නේ සමුදය සත්‍යය යෙදීමෙන් නෙවෙයි ද ස්වාමීන් වහන්ස.

පිළිතුර :- සමුදය සත්‍යය කියලා කියන්නේ අපි තණ්හාව කියන මට්ටම ඇතිවෙන කොට යි. මෙතැන දී, මුල් අවස්ථාවේ දී තණ්හාව කියන මට්ටම ප්‍රකට නැතුව අනුශය කියන මට්ටමෙන් තියෙනවා.

ප්‍රශ්නකරු :- එතකොට එතැන වක්ඛුව වක්ඛායතනයක් බවට පත්වෙන වෙලාවේ සමුදය සත්‍යය අනුශය මට්ටමෙන් හරි යෙදෙනවා නේ ද ස්වාමීන් වහන්ස.

පිළිතුර :- අපි සමුදය සත්‍යය කියන වචනය භාවිතා කරන්නේ දුක ඇතිකරන්න තියෙන හේතුව කියන තැනකින්. මොකද, අනුශය කියන තැනට සමුදය සත්‍යය - සමුදය සත්‍යයට අයිතියි. නමුත් තණ්හාව සමුදය සත්‍යය යි කියලා භාවිතා කරන්නේ අනුශය තියෙද්දී, තණ්හාව තියෙද්දී තණ්හා නිරෝධයට එහෙනම් කටයුතු කරන්නේ කොහොම ද කියලා ප්‍රශ්නයක් තියෙයි. ඒ නිසා යි අතන අනුශය තියෙන මට්ටමට සිහිය-නුවණ යෙදුවහම වක්ඛු ආයතනයක් කරන කෘත්‍යය ම අතහැරෙනවා. ඒ කියන්නේ රූපය පිරිසිදු දකින කොට දුක ඇතිකරන හේතුව තණ්හාවත් නැතිවෙලා දුකත් නැතිවෙනවා කියන දෙක ම වෙනවා. ආයතන කෘත්‍යය වෙන කොට ම අනිවායථියෙන් ම ඒක දුක්ඛ සත්‍යය ම තමයි.

ප්‍රශ්නකරු :- එතකොට දුක්ඛ සත්‍යය නිසා තමයි නැවත දුක හටගන්නේ කියලා නැවත නැවත චිත්ත චෛතසික ටික උපද්දවන මට්ටම දුක එනවා? නේ ද ස්වාමීන් වහන්ස.

පිළිතුර :- දුක ඇතිකරන හේතුවත් කියන දෙක ම.

ප්‍රශ්නකරු :- එතකොට ආයතන මට්ටමෙන් ස්වාමීන් වහන්ස, එතකොට ආයතන ටික දුක්ඛ සත්‍යය ත් වෙනවා, සමුදය සත්‍යයත් වෙනවා.

පිළිතුර :- වෛතසික ටික දුක්ඛ සත්‍යය ම යි. ආයතන නිසා සමුදය සත්‍යය ඇතිවෙනවා. ඒ කියන්නේ චක්ඛායතනය දුක්ඛ සත්‍යය ම යි. ඒ දෙක සමුදය සත්‍යය ම යි කියලා දැමීමොත් අපි වැරදි යි.

ප්‍රශ්නකරු :- එතැන එතකොට දුක්ඛ සත්‍යය ඇති තැනක සමුදය සත්‍යය යෙදිලා තමයි දුක ඇතිවෙන්නේ එහෙම නේ ද ස්වාමීන් වහන්ස.

පිළිතුර :- දුක්ඛ සත්‍යය ඇති තැනක සමුදය සත්‍යය නිසා තමයි අපට දුකෙන් මිදෙන්න බැරුව දුකේ ම බැඳිලා ඉන්නේ.

ප්‍රශ්නකරු :- බොහොම පින්, ස්වාමීන් වහන්ස.

තුන්වැනි ප්‍රශ්නය :- තෙරුවන් සරණ යි ස්වාමීන් වහන්ස, බොහොම පින්. ඉතා හොඳින් පැහැදිළි යි. ස්වාමීන් වහන්ස, අපට ආපසු යම් කිසි දෙයක් කෙරෙහි ඒ විදියට හිතලා, ආපසු මෙනෙහි වෙන්න පුළුවන් නේ. මතක්වෙන්න පුළුවන් නේ.

පිළිතුර :- පුළුවන්.

ප්‍රශ්නය :- එතකොටත් ඒ දේ ම, දැන් මට උදහරණයක් විදියට, මම තාත්තාත් එක්ක විශාල බැඳීමක් තිබුණා. තාත්තා නැතිවුණා අවුරුද්දක්. එතකොට ම නැතිවෙලා ප්‍රාණය නිරුද්ධ ශරීරය තියෙන වෙලාවේ මගේ ඉදිරියේ, මම හිතුවේ, “මම පුංචි කාලයේ ඉඳන් තිබ්ව්වි මතකයන් ටිකක් නේ ද ඒ මතකයන් එක්ක නේ ද මේ මගේ දුක එන්නේ” කියලා, ඔබ වහන්සේලාගේ ධර්ම දේශනා අහලා ඒක හොඳින් ම මෙනෙහි කරා. “ඒ හදගත්ත එක උඩ නේ ද මම දුකක් කියලා හදගන්නේ” කියලා එතැන් සිට මට දුකක් දැනුනේ නැහැ. මගේ නැන්දලා උනත් අඬන කොට ත් මම හිතුවා, නිකම් මට මේ ඩ්‍රාමා එකක් (නාට්‍යයක්) වගේ හිතුවා

මොහොතකට. කොහොම හරි ඒක මට හොඳින් ම දුකක් දැනුනේ නැහැ. නමුත් ආපහු මට මතක් වෙනවා නේ තාත්තාව. මතක් වෙන කොටත් අර වාගේ ම ඒක ම හිතන්න ගත්තා. ඒක ම ආයෙ මෙනෙහි කරන එක නේ ද අපි කරන්න ඕන ස්වාමීන් වහන්ස? ඒ කියන්නේ ආයෙ අපට මතක් වෙන්න පුළුවන් නේ.

පිළිතුර :- එහෙම මෙනෙහි කරන්න ඕනේ ඔය ආයතන කෘත්‍යයට ඉඩ නො දෙන්න නො දෙන්න ඊගාවට ස්කන්ධ වශයෙන් ඔය ඇත්තන්ගේ නුවණ දැකගන්නට ඕන. එතැන ආයතන කෘත්‍යය කරන්න දෙන්නේ නැහැ කියන්නේ, මත්තේ මත්තේ කෙලෙස්වලට ඉඩ නැහැ කියන එක යි. ඔහොම කරන කොට කරන කොට යථාභූත ඥානය, ස්කන්ධයන්ගේ යථාභූත ඥානය පිරිසිදුවෙව්ව දවසට යි කෙලෙස් සහගත අත්දැකීමත් සිහිවෙන ගතිය ම නැතිවෙනවා. ඊගාව දවසක ස්කන්ධයන්ගේ යථාභූත ස්වභාවය තේරුම්ගන්න ආකාරය ඕන නම් කතා කරමු.

ප්‍රශ්නකරු :- එහෙමයි. ස්වාමීන් වහන්ස, ඒත් එක්ක ම “මම” පැත්තත් ඉපදෙන නැතිවෙන, ඉපදෙන නැතිවෙන හරියට වතුර බින්දුවක් පොළොවට වැටෙනවා, නැතිවෙනවා වගේ “මම” පැත්තත් ඒ එක්කම හිතන්න පෙළඹුනාම ඒක බොහොම සංසිද්ධියක් බවට ම පත්කරන්න පුළුවන් නේ.

පිළිතුර :- මේ ආයතනයන්ගේ ආයතන කෘත්‍යය හරියට හිත තැබුවොත් ආධ්‍යාත්මික බාහිර කියලා දෙපැත්තක් හම්බවෙන්නේ නැහැ. කොයි පැත්ත අරමුණු කෙරුවත් අන්තිමට තියෙන්නේ මේ සිද්ධාන්තය ම යි කියලා හම්බවෙයි. අපට ඇත්තට ම මනසින් ධර්මාත්මක සිහිකරගන්නවාය කියන සිද්ධිය ම යි හැම තැනක ම තියෙන්නේ. ඒ යථාර්ථයට ගත්තහම ආධ්‍යාත්මික වස්තුවත් සිහිකරනවා, බාහිරයත් සිහිකරනවා කියලා අපි කෙලෙස් වශයෙන් දෙකට බෙදගත්තාට යථාර්ථයට යන කොට ආයතනයක් වශයෙන් එක ම ආයතනයක කෘත්‍යයක් තියෙන්නේ. එතැන්ට සිහිය තියන

කොට ආධ්‍යාත්මිකය වෙනම අතහරින්න, බාහිරය වෙනම අතහරින්න ඕනෑය කියලා බලන්න ඕනෑ නැතිවෙයි.

ප්‍රශ්නකරු :- එහෙමයි. ගිය අවුරුද්දේ එහෙම වුනාට දැන් බොහෝම මම මගේ පැත්ත හිතනවා. මගේ පැත්ත අතහැරුනාම මට හිතෙනවා එහෙම ඒ බාහිර හිතන්න ලෙහෙසි යි කියලා. මම ඉපදෙනවා නැතිවෙනවා,

පිළිතුර :- ඇත්තට ම ආධ්‍යාත්මික බාහිර දෙපැත්තක් ඇති තාක් ඔබ තුමිය ඒ විදියට කටයුතු යි. ඔහොම ගිහිල්ලා ආධ්‍යාත්මික බාහිර කියන දෙපැත්ත ම අතහැරලා එක ම ආයතනයක කෘත්‍යය නේ ද මේ කියන තැනකට එයි. තාම හිතලා ගන්න ඕන නැහැ. හිතලා ගන්න ත් බැහැ. දැනට දෙපැත්තක් තියෙන්නේ දෙපැත්ත තියෙන හින්දා නේ. ඒ තියෙන නිසා ඔබ තුමිය වැඩිපුර ආධ්‍යාත්මික පැත්ත නුවණින් බලන්න. ඊට පස්සේ බාහිරත් බලන්න. ඔය දෙක ම බල බලා යන කොට මේ දෙකෙන් ම සම්බන්ධවෙලා තියෙන්නේ එක ම ආයතනයකට යි කියන තැනකට එයි.

ප්‍රශ්නකරු :- බොහොම පින් ස්වාමීන් වහන්ස.

සතරවැනි ප්‍රශ්නය :- තව මතයක් තියෙනවා අර ආයතන නිරුද්ධවෙන කොට පෙර පසු නැතුව ආයතන නිරුද්ධවෙන කොට ඊට කලින් ස්කන්ධ මට්ටමට හිත එන කොට දැන් මම කියන අදහසත් මේ මොහොතේ ම නැහැ යි කියන එක ප්‍රත්‍යක්ෂ වෙනවා නේ ද ස්වාමීන් වහන්ස? දැන් රූපයක්, චක්ඛායතනයත් රූපායතනයත් දෙක ම නිරුද්ධ වෙන කොට, ඒ නිරුද්ධ වෙන කොට එළියේ තියෙන රූපයත් තියෙනවා කියලා ත් මම මෙතැන ඉන්නවා කියලා ත් කියන අදහස හටගන්නවා නේ. එතකොට

ස්වාමීන් වහන්ස, ඊට කලින් ඔබ වහන්සේ කිව්වා වගේ මේ ස්කන්ධ මට්ටමට හිත තියෙන කොට දැන් එහෙම එළියෙන් රූපය සෙව්වොත් මෙතැන මම කියන ස්වභාවයකුත් නැහැ. **දිව්යෙ දිව්යමත්තං** කියන ස්වභාවයක් වගේ හටගන්න ස්වභාවයෙන් නිරුද්ධවන ස්වභාවයට හිත තිබ්බාට පස්සේ එයින් එහා පැත්තට කොහොමත් ආයතන හටගැනීමක්වත්, එළියේ රූපයක් ...

පිළිතුර :- ඇත්තට ම, මම කියලා, මගේ කියලා යම් මට්ටමක අපට හැඟීමක් දැනෙනවා නම් අපි අනිවායථියෙන් දකුණු යි මේ ඇහැ-රූප දෙක ආයතන කෘත්‍යය කළ නිසා ම යි එහෙම තියෙන්නේ. එතකොට ඇහැ-රූප දෙකේ ආයතන කෘත්‍යය අනභැරුණා නම්, මම-මගේ-මගේ ආත්මය යි කියලා අල්ලාගන්න තියෙන පරිසරය නැහැ. එහෙම අත හැරෙන්නේ ම අර වගේ යථාර්ථ වශයෙන් දකින ස්කන්ධයන්ගේ ඇත්තක් දැක්කොත් ම යි කියන කාරණාව එනවා.

ප්‍රශ්නකරු :- තෙරුවන් සරණයි, ස්වාමීන් වහන්ස.

හොඳයි එහෙනම් අපි ඉතින් ධම් සාකච්ඡාව කළා. (ධම් සාකච්ඡා කළා නම් නෙවෙයි. බණ කිව්වා, බණ ඇහුවා.) ඉතින් එහෙනම් අපි හැම දෙනාම බොහොම කුසල් සිද්ධකරගත්තා. මේ සියලු කුසල් ලෝකයත් සම්බුද්ධ සාසනයත් ආරක්‍ෂා කරන්නා වූ මේ සියලුම සමාන්තරාකාරී සාසන මාමක දෙවියන්ටත් අනුමෝදන් වෙත්වා. දෙවියන්ගේ දිව ඉසුරු වඩා වඩිතය කර ගනිමින් දෙවියන් පතන බෝධියෙන් උතුම් නිවනින් සැනසෙත්වා කියලා දෙවියන්ට පින් අනුමෝදන් කරන ගමන් ඔබ අප සියලු දෙනාගේ ම නමින් නැසී කාලයාත්‍රා කළා වූ සියලුම මියගිය ශ්‍රේණීන්ටත් මේ පින් අනුමෝදන් කරනවා. ඒ අයද මේ පින් අනුමෝදන්ව සුඛී සුවපත්ව නිවනින් සැනසෙත්වා. ඒ වාගේ ම මේ රටේ අභාග්‍යසම්පන්න වටපිටාවක් ඇතිවෙලා තියෙන මේ අවස්ථාවේ

දී, මේ කුසල බලයෙන් මීට සහසම්බන්ධ වෙච්චි මේ පින්වත් සියලු දෙනාටත් ඒ වාගේ ම රට වාසී ලෝක වාසී සියලුම දෙනාටත් මේ කුසල ධර්මයන්ගේ බල මහිමයෙන් නිදුක්බව, නිරෝගිභාවය ඇතිවේවා. මේ වසංගත උවදුරෙන් බේරිලා කායික මානසික සැනැසිල්ල ඇතිකරගෙන හැම දෙනාට ම යහපත් ජීවිතයක් ගතකරන්නට ඒ වාගේ ම ස්වභී මෝක්ෂ සම්පත්ති සාධනය කරගන්නට මේ කුසල ධර්මය හැම දෙනාට ම ජීවිතවලට සහසම්බන්ධ වේවා කියලාත් අපි මේ වේලාවේ දී හැම දෙනාට ම ආශීර්වාද කරනවා.

තෙරුවන් සරණයි.

එතකොට මම අද

- ආයතන කුසලතාවය ඇතිකරගන්නා ආකාරය,
- ආයතන වශයෙන් මෙනෙහි කරන ආකාරය,
- භාවනාවක් හැටියට ආයතන කෘත්‍යය හඳුනාගන්නා ආකාරය,
- ආයතනයන් හඳුනාගෙන ආශ්‍රවක්‍ෂය කර ගැනීම සඳහා ප්‍රතිපත්තිය පුරාගන්නා ආකාරය

ගැන පොඩි පැහැදිළි කිරීමක් කරන්නම්.

හැබැයි මම මේ කියලා දෙන්න හදන ටික අතිශයින් ම ගැඹුරු යි. ඒ කියන්නේ බොහෝ ම සියුම් විතර්කගත නුවණකින් අල්ලාගන්න ඕන අර්ථයක් කියලා ඉස්සෙල්ලා ම මතක් කරනවා.

ඒ කියන්නේ ඒ ටික මුලින් මතක් කළේ, මේ ටික වෙන අතරේ දී හිතේ හිතේ විතර්ක වශයෙන් දහම් කරුණුවත් මෙනෙහි කළොත්, මේ පෙන්වන කාරණාව තේරුම්ගන්න අපහසු යි. ඒ නිසා ඉස්සෙල්ලා හොඳට ඇහුම්කන් දෙන්න. ඊට පස්සේ මොනවා හරි, ප්‍රශ්නයක් හරි, නිරාකරණය නො වුණු වචනාර්ථයක් හරි තිබුණොත් අපි දෙවනුවට ඒ ගැන සාකච්ඡා කරමු. ඉස්සෙල්ලා හොඳට අහන්නට කියලා මුලින් ම හැම දෙනාට ම මතක් කරනවා.